

**ENDE QUAM VERDROM IN
WAES, IN'T SOETE LANT**

Isegrim De Wolf

Precies twintig jaar geleden werd onze streek brutaal opgeschrikt. Vanaf 23 september tot 22 december 2000 zouden er in Zeeuws-Vlaanderen 47 en in het Waasland 15 schapen door een wolf gedood zijn. 'Zouden' want het is absoluut niet zeker dat een wilde wolf, in onze streek rondwaarde. Het dier zou uiteindelijk door een jager gedood zijn. Het verhaal van een wilde wolf in het Waasland is zowel legendarisch als ongeloofwaardig. Het was tientallen jaren geleden dat er in België wolven in het wild leefden. In Merksplas (1868) en in Evelette (1923) werden de laatste Belgische wolven doodgeschoten. Aan de mythe van de waaslandwolf danken we gelukkig nog een lekker streekbier.

Dankzij een veel betere wettelijke bescherming doen de grotere wilde dieren het in Europa weer beter. Onder meer de wolf geniet dank zij de Europese Habitatrichtlijn al dertig jaar bescherming. De populatie wolven nam in Europa gestaag toe en de wolf kon zijn woongebied fors uitbreiden. Op 4 augustus 2011 werd in het Waalse Gedinne een wolf gefilmd en sinds de komst van de wolvin Naya op 2 januari 2018 in Limburg zijn er opnieuw zeker permanent wolven in ons land. De kans dat zich in het Waasland een echte wilde wolvenfamilie zal vestigen, is zeer klein. Wolven hebben immers een

territorium van **200 tot 300 vierkante kilometer nodig** dat voldoende beschutting en prooidieren biedt. Het Waasland beslaat 543km². Daarvan is slechts 365 km² onbebouwd en biedt weinig beschutting. Onze streek is bovendien zeer dicht bevolkt (537 inw./km²) en enorm versnipperd. Anderzijds valt het kleine aantal van maximaal zes wolven in het niets tegenover de tweehondervijfennegentigduizend mensen, honderdéénveertigduizend personenwagens, honderdenzesduizend katten, vijftigduizend honden en vierentwintigduizend bedrijfsvoertuigen die onze streek 'onveilig' maken.

Reinaert De Vos

Met de wolf keerde zeker niet het eerste persnage uit het verhaal van Reinaert de vos terug in 't Soete lant. De hoofdfiguur van dit legendarische dierenepos was hem jaren voor. De vos kwam honderden jaren voor in het Waasland. Het is pas sinds het midden van de 9e eeuw, dat hij door ontbossing en door een meedogenloze vervolging uit onze streek verdween. Een comeback was al helemaal uitgesloten toen in de jaren zestig van vorige eeuw hondsdolheid uitbrak in Europa. Om deze - ook voor de mens - zeer gevaarlijke ziekte in te dijken, trachtte men de vossen hardnekkig uit te roeien. Alle middelen waren goed: stroppen, klemmen, vergasen, afschot... Zelfs in de uitgestrekte bossen in de Ardennen kreeg de vossenpopulatie rake klappen, maar men slaagde er niet in om ons land hondsdol vrij te maken.

De situatie veranderde helemaal toen de overheid besloot om vanaf 1989 over te schakelen op een massale orale inenting van de overgebleven vossen. Het vaccin werd zeer efficiënt verspreid door het uitleggen van aas, dat door de vossen gretig werd gegeten. De resultaten waren spectaculair, op amper tien jaar tijd verdween de hondsdolheid helemaal uit België. Door het wegvallen van de grootscheepse verdelging konden de vossenpopulaties zich herstellen.

Ondertussen groeide het natuurbewustzijn bij de bevolking en raakte deze steeds beter geïnformeerd over de ecologie van de vos. In de landbouw schakelde men

massaal over op de maisteelt. De uitgestrekte aaneengesloten maisakkers boden een ideale beschutting voor de vos om zich ongemerkt over gans Vlaanderen te verspreiden. Zo kwam de vos Reinaert na tientallen jaren onnatuurlijke afwezigheid 'verdom' thuis in het land van Waes.

Dankzij zijn enorm aanpassingsvermogen gedijt hij overal: in bossen of velden, op de heide of midden in de stad. Hij voelt zich werkelijk overal in het Waasland thuis. Bovendien is hij helemaal niet kieskeurig. Het hoofdaandeel van zijn voedsel bestaat uit kleine zoogdieren, vooral knaagdieren en wilde konijnen. Waar de vos verschijnt, krijgen muizen en ratten er een geduchte vijand bij. De vos versmaadt niets wat gemakkelijk te pakken is: op de grond broedende vogels, hun eieren en kuikens. Pluimvee kan men best goed beschermen met een degelijke afsluiting. Ongewervelden (regenwormen en insecten), bessen en fruit worden evengoed gemaakt en vormen de hoofdvoedselbron voor eerstejaarsvossen. Vossen zijn aaseters en moeten in onze streek met massa's dierlijke verkeersslachtoffers niet vrezen voor een voedseltekort.

De dichtheid aan nestterritoria bedraagt voor Vlaanderen, in optimaal (maar niet stedelijk) gebied, ongeveer 15-20/100 km². **In het Waasland zouden er zich ongeveer een vijfhonderd koppeltjes kunnen vestigen.**

Grimbeert De Das

Naast Reinaert de Vos, heeft Grimbeert de das de weg naar het Waasland teruggevonden. Dit dier kwam eveneens van nature voor in onze streek. Het verdwijnen van de das is het gevolg geweest van ontbossingen, ruilverkavelingen, de systematische vernietiging van hun familieburchten en een zinloze, blinde vervolging.

De das profiteerde van het einde van de vossenvervolging en een goede wettelijke bescherming om zich te verspreiden. De opkomst van maïsteelt heeft ook bijgedragen aan het herstel van de dasenpopulatie in Vlaanderen. Sinds 2008 heeft de das opnieuw vaste voet gekregen in onze streek. Er werden waarnemingen gemeld in Lokeren, Waasmunster, Sint-Niklaas, Kruibeke, Melsele, Linkeroever en Stekene. Jammer genoeg vallen dassen ten prooi aan verkeersongevallen of stroppen van stropers.

Dassen zijn alleseters die maximaal gebruik maken van de beschikbare voedselbronnen. Hun lievelingseten bestaat uit regenwormen, die ze massaal verorberen. Ze schakelen moeiteloos over op val-

fruit in de zomer en de herfst. Rijpend graan en mais wordt door de das niet versmaad. Maar als echte alleseter, laten ze geen enkel hapje liggen. Overdag verblijven dassen normaal in een burcht: een complex ondergronds holenstelsel. Deze burchten worden in de regel generaties na elkaar gebruikt en worden daardoor ook steeds complexer van structuur.

De dassen leven in familiegroepen. De clangrootte wordt bepaald door de kwaliteit van de voedselplekken binnen het territorium, en de territoriumgrootte wordt bepaald door de verspreiding van deze voedselplekken. Territoriumoppervlaktes zijn tussen de 100 tot 250 hectare groot. Het aantal dieren varieert van minder dan één dier tot tien dieren per duizend hectare. In het Waasland zou er

naar schatting plaats zijn voor maar een paar dassenfamilies. Gelet hun voedselgewoonten, de huidige gemiddelde worpgrootte van 3 jongen per familie [enkel het dominant wijfje mag voor nageslacht zorgen] en de talrijke verkeersslachtoffers zal de das ons nooit voor de voeten lopen.

Pancer De Bever

Een minder bekend personage uit de sage van Reinaert de Vos kwam zich na vele jaren van meedogenloze jacht opnieuw in het Waasland vestigen; Pancer De Bever. Zoals de meeste knaagdieren is de bever een 100 % vegetariër. Bevers beschikken over speciale bacteriën in de darmen om houtige gewassen te kunnen verteren. Ze hebben een voorkeur voor zachte houtsoorten, zoals wilg, populier en berk. Bevers kunnen per dag ongeveer 2 kg wilg (bladeren inclusief) opeten. In de zomerperiode eten ze ook allerlei water-, moeras- en landplanten (grassen, kruiden, varens, ...). Ook cultuurgewassen (bv. mais, biet, graan, kool) worden gegeten als de akkers dicht tegen het water liggen. Bevers foerageren vooral dichtbij de oever (tot 20m ver, zelden 100m ver). Ze zijn eigenlijk bosbewoners, maar kunnen goed overleven in landbouw- en zelfs stedelijke gebieden.

Vele plaatsnamen (zoals Beveren) getuigen van de historische aanwezigheid van het grootste Europese knaagdier in onze contreien. De bever was sinds 1848 uitgestorven in Vlaanderen. Er werd op deze vreedzame dikzak gejaagd voor het vlees, de vacht en de (vermeende) geneeskundige eigenschappen van een aantal organen. Aan de teelballen, de gal en het maagsap schreef men grote medische eigenschappen toe. De dieren werden ook gedood voor castoreum of bevergeil, een vloeistof die door anale klieren wordt afgescheiden. Bevergeil wordt gebruikt in sigaretten, parfum en als toevoeging voor vanille- en karamelsmaakstoffen. De beverstaart zou naar vis smaken en omdat bevers zwemvliezen tussen de tenen hebben werden ze beschouwd als vis en niet als vlees. Daarom stond er bij onze rijkere voorouders tijdens de vasten en op vrijdagen regelmatig bever op het menu.

De bever profiteerde vooral van herinroducties om zijn oorspronkelijke woongebied opnieuw te bevolken. Bevers leven in familiegroepen van twee tot tien dieren. De grootte van hun territorium gaat van circa 0,5 tot ruim 12 kilometer oeverlengte. Ze hebben een minimale waterdiepte van ongeveer 0,5-0,8 meter nodig. Ze maken alleen maar een dam indien de waterstand te laag of onregelmatig is. **In het Waasland zal je dus hoogstwaarschijnlijk nooit een beverdam zien. In het Waasland komt hij in alle gemeenten, nabij waterlopen voor.**

Hun aanwezigheid verraden ze door opvallende knaagsporen en hun vaste looppaden.

Wettelijke bescherming

Door de lange afwezigheid van wolven, vossen, dassen en bevers moeten we opnieuw leren 'samenleven' met deze dieren. De overheid tracht deze dieren in het versnipperd Vlaamse landschap de nodige ruimte te geven om op een duurzame manier te kunnen gedijen.

De wolf en bever behoren tot **categorie 3** van het **Soortenbesluit**. Het gaat om soorten die zijn opgenomen in **Bijlage IV** van de **Habitatrichtlijn** en die regelmatig voorkomen in het Vlaamse Gewest. Als gevolg van hun aanwezigheid op de vermelde bijlage van de Habitatrichtlijn genieten deze soorten in Vlaanderen van de **strengste beschermingsregeling**.

De das behoort tot **categorie 1** van het **Soortenbesluit**. Het is een soort die van nature in het wild voorkomt of is voorgekomen in het Vlaamse Gewest, of er reeds lang is ingeburgerd. De basis beschermingsbepalingen van het besluit zijn hierop van toepassing. Van die beschermingsbepalingen kan worden afgeweken onder de voorwaarden van **artikel 20, §1, §2 en §4**. Voor deze soort gelden bovendien de aan planologische bestemming verbonden vrijstellingen, vermeld in artikelen 11 en 15.

De jacht op vossen is open van **15 oktober** tot en met **28 of 29 februari**.

Bijzondere jacht op vossen kan worden uitgeoefend van **15 mei** tot en met **14 oktober** in één of meerdere van de volgende gevallen:

1. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren
2. ter voorkoming van belangrijke schade aan andere goederen in eigendom of gebruik
3. ter bescherming van de wilde fauna of flora, of ter instandhouding van de natuurlijke habitats
4. voor de veiligheid van het luchtverkeer

